

J. Catteaua, autora snad nejlepší a nejrepresentativnější monografie *La création littéraire chez Dostoïevski* (1978). Nikoli náhodou řekl A. Einstein, že Dostojevskij mu dal víc než kterýkoli myslitel. Slovenský rusista v knize, jež se důstojně za-

řadí do badání o tomto spisovatelvi, ukazuje romanopisce jako svrchované moderního autora, který nás i v budoucnu může ještě překvapivě oslovit. I v tom je tajemství Dostojevského, které budou luštit další generace.

Ivo Pospíšil

Sborník prací filozofické fakulty Ostravské univerzity. Jazyk, literatura, umění. Řada D-29, svazek 131. Sfinga, Ostravská univerzita 1992, 128 s.

Nejnovější filologicko-uměnovědný sborník filozofické fakulty nové severomoravské univerzity (dosud Sborník prací Pedagogické fakulty v Ostravě) obsahuje celkem 12 tématy, rozsahem i kvalitou různorodých příspěvků. Kromě úvodního medailonu, věnovaného 75. výročí narození ostravského bohémisty Prof. PhDr. Aloise Knopa, CSc., nynějšího vedoucího katedry českého jazyka s didaktikou na Pedagogické fakultě v Ostravě, zde čtenář nalezne tři studie jazykovědné a po čtyřech statických literárněvědných a muzikologických.

Ostravská lingvistika je ve sborníku poměrně skromně reprezentována pracemi rusistů Blaženy Rudincové a Mojmiry Vavřečky a bohémistky Dany Davidové, jejíž regionální studie *Variantsní tvary adjektiv v mluvě střední generace města Havířova* tento jazykovědný oddíl otevírá. V materiálově bohaté studii, založené na vlastním terénním výzkumu a navazující na své dřívější práce s touto tematikou, autorka hodnotí hláskové a morfologické variantní jevy v deklinaci složených

adjektiv, projevující se v běžné mluveném jazyce mluvčích slezského původu. Přehledná, detailní a zasvěcená analýza sledovaných jevů vyústuje v závěr, že v běžné mluveném jazyce městského osídlení poměrně rychle ustupují prvky příznakové, zejména nářeční. Běžná mluva pak ve svém průměru směřuje k využívání prvků hovorové češtiny spisovné.

Také článek B. Rudincové *Ustálená analytická slovesné jmenná spojení v ruském a českém jazyce* navazuje tematicky na práce, které autorka publikovala již dříve, a podle jejích vlastních slov "je jistým shrnutím dosavadních výsledků analýzy zkoumané jednotky z konfrontačního hlediska rusko-českého." Nutno říci, že problematika slovesné jmenných spojení typu *оказаться влияние, обраться внимание, брать под защиту* apod. byla v naší zahraniční rusistice mnohokrát zpracována (několikrát i z hlediska konfrontačního), takže je velmi obtížné přinést v této materiálově málo proměnlivé oblasti jazyka nějaké zásadně nové poznatky.

Na "své parketě" se pohybuje také M. Vavrečka, jehož stať *Семантика глагольной лексики в научно-техническом тексте* materiálově i metodologicky přímo vychází ze studie, uveřejněné v *Rossica Ostraviensia* v r. 1989. Článek se zabývá sémantickou analýzou sloves ve vědecko-technickém textu, která vychází z rozřídění 1130 slovesných lexémů na sémantické třídy, podtřídy a skupiny a z jejich zkoumání z hlediska vnitroslovesných, paradigmatických a syntagmatických vztahů. Autor svou metodu demonstruje na analýze lexikálně sémantické skupiny sloves s obecným významem přemístování (глаголы перемещения) typu *опустить, поднять, снимать, передавать, сбрасывать*, přičemž zachycuje rozdíly mezi textovým materiálem a údaji odpovídajících slovníků. Na základě takto provedené analýzy pak vymezuje faktory podmiňující terminologické užití sloves ve vědecko-technickém textu.

Podobně "je doma" ve své dominantní disciplíně i K. Lepilová, která svůj příspěvek nazvala *Literatura - recepce - čtenář. (Terminologické migrace a metodologická úskalí)*. Autorčina pozornost je upřena na problematiku vágního vymezení pojmů *apercepce, percepce* a *recepce* textu literárního díla. Základní možnosti pro vymezení obsahu jednotlivých pojmů a pro to, aby se jejich obsah nepřekrýval a zároveň poskytoval potřebné metodologické zázemí pro teoretický i praktický výzkum, je hierarchické uspořádání těchto pojmů do řady *percepce* (bezděčná), *apercepce* (záměrná) a *recepce* (výsledek celého procesu). Na

malé ploše příspěvku nelze pochopitelně řešit celou složitou problematiku, a proto by zřejmě bylo vhodné volit menší tematický záběr a soustředěněji se vypořádat s některými takto jen letmo dotčenými problémy.

J. Svoboda zvolil básnické počátky tvorby Milana Kundery a ve stati *Básnická epizoda Milana Kundery* pojednal o některých tendencích, které již v rané tvorbě spisovatele, který nakonec vynikl jako prozaik, dávají znát, na jaký tematický okruh se bude autor soustřeďovat. V Kunderových básních nachází tihnutí k zobrazení neklidu, napětí, mezních situací, tendenci k příběhovosti, to vše orientované na člověka, jeho individuální city. Pochopitelné pak je, že Kundera brzy vybočil z linie, která byla preferována, což se projevilo i na kritických ohlasech jeho děl. Na místě je letmo nastíněné srovnání Kunderovy tvorby s tvorbou Jiřího Ortena - důkaz spontánního vzniku existenciálního pocitu v české literatuře i v období, které mu nebylo příliš nakloněno.

Otázkami vztahu čtenářů k literárním dílům specifickým pro ostravský region se zabývá S. Urbanová v příspěvku *Čtenářská recepce některých děl literatury pro děti a mládež na Ostravsku*. Zachycuje jak literaturu vznikající na folklórní tradici (pohádky, pověsti), ale i literaturu dobrodružnou a příběhovou prózu ze života dětí. Charakterizována jsou jak nejvýznamnější díla vzniklá v těchto žánrech v ostravském regionu, tak i jejich čtenářský ohlas dokumentovaný výsledky průzkumů, kterými se

pracoviště systematicky zabývá a získává pro ni i posluchače. Prolínání regionálních témat s tematikou obecnější, známou v celostátním kontextu, by pak možná stálo za porovnání s mirou identifikace čtenářů s regionem, ve kterém žijí, a to právě v tomto období, kdy regionální otázky vystupují do jisté míry do popředí.

Stat I. Stupka *Poesie der Deutschen Demokratischen Republik anfangs fünfziger Jahre* nás zavádí do opět jiného literárního prostředí. Do jisté míry pak koresponduje s tématem J. Svobody - stejně jako v případě Kundery, i v německé poezii psané na počátku 50. let v bývalé NDR existují dobří básníci a dobré básně; respektive šance pro ně. Přehledově orientovaný příspěvek některé z nich cituje a stručně komentuje, zdá se, jako by byl výsledkem sondování, zda zvolená oblast bude dostatečně zajímavá a nosná pro hlouběji založené studium.

Další příspěvky s muzikologickou tematikou si autoři recenze vzhledem ke své nekompetentnosti v dané oblasti netroufají ani v nejmenším posuzovat. Jedná se o biograficko-dokumentární stat

O. Bednarčíka *Odras poválečné doby v dopisech dirigenta Jaroslava Vogla ostravskému pedagogovi Josefu Schreibrovi. (K 10. výročí úmrtí prof. Josefa Schreibra)*, téže osobnosti věnovaný příspěvek M. Malury *Nad písemnou pozůstatostí Josefa Schreibra* a o dva příspěvky mapující situaci na středních a vysokých školách - J. Mazurek píše o možnosti využít hudbu A. Dvořáka v hudební výchově a dokumentovat tak skladatelovo mistrovství (*Hudba Antonína Dvořáka v gymnaziální hudební výchově*), Z. Stiborová pak seznamuje s výsledky průzkumu provedeného na Pedagogické fakultě v Ostravě mezi studenty učitelství pro 1. stupeň ZŠ v letech 1989 a 1990 pod názvem *Identifikace hudebně tvořivého myšlení studentů Pedagogické fakulty*.

Sborník jako celek dává představu o tematické šíři i směřování vědecké práce pedagogů nové univerzity pokračující v tradicích Pedagogické fakulty v Ostravě. Zdá se, že převažuje zaměření dokumentární a metodické, v oblasti teoretického bádání se zatím hledají nosná témata a možné nové přístupy k nim.

Josef Dohnal
Jiří Gazda

Ruská literatura a ruština před bouří

(*Neueste Tendenzen in der Entwicklung der russischen Literatur und Sprache. Probleme in Forschung und Lehre.* Helmut Buske Verlag, Hamburg 1992)

Profesor Erwin Wedel vydává jako 39. svazek Hamburských příspěvků pro učitele

ruštiny svazek materiálů ze sympozia MAPRJAL, které se konalo ve dnech 19.-21. října